

INTERNATIONAL JOURNAL OF FIELD EDUCATION

The Analysis of the Dissertations which have been Written Values in Pre-School Field in Turkey*

Taner ÇİFÇİ¹

*Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Education, Department of Basic Education
https://orcid.org/0000-0002-2057-7136*

Filiz DERE²

*Sivas Cumhuriyet University, Institute of Educational Sciences, Preschool Education
https://orcid.org/0000-0002-8022-5829*

Nur Hazal EREN³

Sivas Cumhuriyet University, Institute of Educational Sciences, Preschool Education

ABSTRACT

The current research aims to assess the postgraduate dissertations related to values in pre-school education. The sample of study has consisted of 40 postgraduate theses which have been written in the field of preschool education between the years of 2013-2020 and can be accessed Council of Higher Education's National Thesis Center. For determining the sample of the study was used the criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling types. Obtained data have been evaluated with the content analysis method. After data analysis, the findings have been presented with the tables and frequencies. Research results have shown that in the period of preschool related to values it has been established that 37 postgraduate thesis and 3 doctorate theses have been written. Theses that most of them have been written in 2019 have been prepared most in Gazi University, and in the various institutions of educational sciences with advisership the assistant professor doctors. Moreover, in the theses that mostly addressed values of respect, responsibility, love, cooperation, and honesty quantity research approach and correlational survey model were mostly used. For collecting data, scale, interview, observation, and documents have been preferred. Based on these results, it is suggested that doctoral dissertations more concentrate on values in preschool education.

Keywords: Preschool period, postgraduate, values education

ARTICLE INFO

Received: 15.02.2021

Published online:

30.06.2021

10.32570/ijofe.880814

* A preliminary version of this study was presented at the International IV. Education and Values Symposium held in Karabük University, Turkey, October 24-26, 2020.

¹ Associate Prof, tanercifci@gmail.com

² Corresponding author: Grad. Student, filizdere.962@gmail.com

³ Grad. Student, nurhazalbulut@gmail.com

Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimi Alanında Değerler ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi*

Taner ÇİFÇİ¹

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi
<https://orcid.org/0000-0002-2057-7136>

Filiz DERE²

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi
<https://orcid.org/0000-0002-8022-5829>

Nur Hazal EREN³

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi
<https://orcid.org/0000-0002-3831-9143>

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemde değerleri ele alan lisansüstü tezleri değerlendirmek olarak belirlenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi, 2013-2020 yılları arasında Okul Öncesi Eğitimi alanında yapılan ve YÖK Ulusal Tez Merkezi’nden ulaşılabilen 40 lisansüstü tezdendir. Çalışmanın örneklemi, amaçsal örnekleme türlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Lisansüstü tezlerin kriterleri; tür, üniversite, yıl, enstitü, araştırma konusu, yöntem, model, örneklem türü, veri toplama araçları ve tez danışmanlarının unvanları olarak belirlenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda bulgular, frekans değerleri hesaplanarak tablolar halinde verilmiştir. Araştırma sonucunda okul öncesi dönemde değerlerle ilgili 37 yüksek lisans, 3 doktora tezinin yapıldığı, lisansüstü tezlerin en çok 2019 yılında, Gazi Üniversitesi’nde, eğitim bilimleri enstitülerinde ve doktor öğretim üyesi unvanına sahip danışmanlar tarafından yürütüldüğü tespit edilmiştir. Bunların yanında en çok saygı, sorumluluk, sevgi, iş birliği ve doğruluk (dürüstlük) gibi konuları ele alan tezlerde; en fazla nicel araştırma yöntemi, ilişkisel tarama modeli, veri toplama araçlarında ise ölçek, görüşme, gözlem ve dokümanlar veri toplama araçları tercih edilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle okul öncesi dönemde değerler konusunda doktora düzeyinde tez çalışmalarına daha fazla yer verilmesi önerilmektedir.

MAKALE BİLGİSİ

Alınma

Tarihi: 15.02.2021

Çevrimiçi yayınlanma

tarihi: 30.06.2021

10.32570/ijofe.880814

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönem, lisansüstü tezler, değerler eğitimi.

* Bu çalışma, daha önce 24-26 Ekim 2020 tarihleri arasında Karabük Üniversitesi’nde düzenlenen Eğitim ve Değerler Sempozyumu’nda sunulmuştur.

¹ Doç. Dr., tanercifci@gmail.com

² Sorumlu yazar iletişim bilgileri: Yüksek Lisans Öğr., filizdere.962@gmail.com

³ Yüksek Lisans Öğr., nurhazalbulut@gmail.com

GİRİŞ

Değerler, milli ve küresel gelişmeyi sağlayan, hayata yön veren, insana yaşama sevinci, mutluluk ve huzur getiren olgulardan oluşmaktadır (Ulusoy, 2019). Aynı zamanda değerler, insanın yetişmesi ve şekillenmesinde önemli bir role sahip olmaktadır (Topaç, Bardak, Kirişçi ve Mertoğlu, 2020). İnsan, değerler aracılığıyla sosyal, zihinsel ve duygusal olarak gelişirken (Kurtde-Fidan, 2015), doğru ve yanlış, iyi ve kötüyü de ayırt etmektedir (Ulusoy, 2019). Bu süreçte insan, çevresiyle etkileşime girerek değerleri içselleştirmekte ve bu değerler aracılığıyla davranışlarına ve çevresine yön vermektedir (Kurtde-Fidan, 2015). Bireylerden her zaman sahip olduğu değerlere uygun hareket etmesi beklenmektedir. İçinde yaşadığımız modern çağda insanların birbirleriyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için davranışlarının merkezine temel insani değerleri koyması, giderek daha önemli hale gelmiştir (Uzun ve Köse, 2017).

Toplumsal yaşamda değerlerin uygulanması için temel değerlerin (sevgi, iş birliği, barış, cesaret, adalet, merhamet, mutluluk, sabır gibi) erken yaşlardan itibaren öğretilmesi önemlidir. Bu bağlamda çocukluk yıllarında birçok olgunun temeli atıldığı için erken yaşlarda edinilen kazanımlar, çocukların toplumla barışık yaşamasına ve değerlerin sürdürülebilmesine katkı sağlamaktadır (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017). Bu gerekçeyle uzun yıllar boyunca gelişen değerlerin içselleştirilmesi, benimsenmesi ve davranışlara yansımaları için değerler eğitiminin erken yaşlardan itibaren başlatılması ve çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak yapılması tavsiye edilmektedir (Tahiroğlu ve Tay, 2020). Bu durum aile, toplum ve okul gibi öğrenme süreçlerini içeren okul öncesi dönemini değerler eğitimi için önemli hale getirmektedir.

Aile ve toplumun yanında insan ilişkilerini önemli ölçüde etkileyen değerlerin aktarılmasında eğitim kurumlarının önemli bir rolü bulunmaktadır (Kurtde-Fidan, 2015). Bilindiği gibi, değerleri davranış haline getiren bireyler yetiştirmek, eğitimin temel hedeflerinden biri olarak ifade edilmektedir (Yılmaz ve Yılmaz, 2017). Aile yaşamından sonra çocukların değerleri tanıdığı ve kazandığı okul süreci, bireyin toplumsallaşmasına da yardımcı olmaktadır (Emiroğlu, 2017). Bu bağlamda çocukların kültürel ve evrensel değerleri tanımaları, topluma uyum sağlamaları açısından gerekli görülmektedir (Kozikoğlu, 2018). Çocuklarda tüm yaşam becerilerinin temellerinin atılması (Bakan ve Şahin, 2018), hayata dair ilk bilgi ve değerlerin kazanılması, okul öncesi dönemde gerçekleşmektedir (Sapsağlam, 2017). Bu yüzden, toplumdaki değerlerin gelecek yıllarda da yaşatılabilmesi için okul öncesi dönemden itibaren

değer eğitimine önem verilmesi gerekmektedir (Kozikoğlu, 2018). Çocuklar ailelerinden sonra kendilerine öğretmenlerini örnek aldıkları için (Uzun ve Köse, 2017), bu noktada okul öncesi öğretmenlerine önemli sorumluluklar düşmektedir. Bundan dolayı öğretmenlerin doğru rol model olmaları ve çocuklara değerleri kazandırmaları önem arz etmektedir (Kozikoğlu, 2018). Bu amaçla drama, tiyatro (Gündüz, Aktepe, Uzunoğlu ve Gündüz, 2017), gözlem (Sapsağlam, 2017), soru-cevap, oyunlaştırma, rol yapma, gösteri, düz anlatım, örnek olay (Uzun ve Köse, 2017) gibi yöntem, teknik ya da etkinlikler kullanılarak çocuklara değerler kazandırılabilir. Bu tür etkinlikler, çocuklar için soyut nitelikteki değerlerin somutlaştırılarak öğretilmesini sağlamaktadır (Kozikoğlu, 2018).

Okul öncesi dönemden itibaren kazandırılması gereken değerler, alanyazındaki birçok makalede (Aral ve Kadan, 2018; Cengiz ve Duran, 2017; Gündüz, Aktepe, Uzunoğlu ve Gündüz, 2017; Özdemir-Beceren ve Bilgen, 2019; Topaç, Bardak, Kirişçi ve Mertoğlu, 2020; Yaka, Yalçın ve Denizli, 2014) ve tez çalışmasında öğretmen, öğrenci, velilerin görüşleri ve algıları çerçevesinde incelenmiştir. Alanyazındaki bu birikimin içeriği ve eğilimi, birçok araştırmada incelenmiştir. Bu anlamda okul öncesi alanında yapılan makale ve tez çalışmalarını değerlendiren birçok araştırma (Berat ve Kıldan, 2013; Can-Yaşar ve Aral, 2011; Kanak ve Çelik, 2018; Kaytez ve Durualp, 2014; Yılmaz, Özen-Uyar ve Dikici-Sığırtmaç, 2020) bulunmasına rağmen, değer araştırmalarının tamamını ele alan herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Buna karşın yalnızca bir çalışmada Atabey (2019), okul öncesi dönemi çocukları için değerler eğitimi ile ilgili eğitim programları geliştirilen tezleri incelemiştir. Literatürdeki boşluktan hareketle bu araştırmada, okul öncesi dönemde değerleri ele alan lisansüstü tezlerin eğilimlerini ve içeriklerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Okul öncesinde değerler eğitimiyle ilgili yürütülen tezlerin içeriğini inceleyen bu çalışma, alandaki genel durumu ortaya koyması ve gelecekte araştırma yapacak kişilere mevcut tabloyu sunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda aşağıdaki araştırma sorularına cevaplar aranmıştır. Okul öncesi dönemde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezler;

1. Tez türüne göre nasıl farklılaşmaktadır?
2. Yıllara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
3. Üniversiteler ve enstitülere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
4. Hangi unvana sahip danışmanlar tarafından yürütülmüştür?
5. Hangi değerleri ele almaktadır?
6. Hangi araştırma yöntemleri ve modelleriyle yapılmıştır?

7. Hangi örneklem/çalışma grubu türleri ve veri toplama araçlarıyla yürütülmüştür?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, Türkiye’de okul öncesi alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezleri incelemek için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi yöntemi, araştırılan konu ile ilgili yazılı materyallerin bilimsel esaslara dayalı olarak incelenmesi ve analiz edilmesi olarak ifade edilmektedir (Kıral, 2020). Bu yöntemin aşamaları Şimşek ve Yıldırım’a (2018) göre; dokümanlara ulaşma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma şeklinde sıralanmaktadır.

Dokümanlara ulaşma aşamasında, doküman sınırlaması yapılmakta ve incelenecek olan kısımlar belirlenmektedir. Ulaşılan dokümanların orijinalliği kontrol edilip dokümanların problem durumuna bağlı olarak başka yöntemlerle birlikte kullanılıp kullanılmayacağına karar verilmektedir. Veriler analiz edilirken temalar oluşturulmakta ve son olarak araştırmanın içeriğine göre veriler sayısal olarak ifade edilerek raporlama kısmına geçilmektedir (Kıral, 2020).

Çalışma Evreni

Araştırmanın çalışma evreni, 2013-2020 yılları arasında Türkiye’de okul öncesi alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Çalışma evreninin seçimi seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçsal örneklemenin bir çeşidi olan ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yönteminde gözlem birimleri; araştırmanın problemine göre belirlenen ve istenen kriterleri karşılayan kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlar olabilmektedir (Baltacı, 2018; Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020).

Çalışmada ölçüt olarak 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı alınmış olup, tezler 2013-2020 yılları ile sınırlandırılmıştır. Diğer ölçütleri ise, ‘okul öncesi’, ‘lisansüstü tezler’, ‘değerler eğitimi’ anahtar kelimeleri kapsamaktadır. Çalışma kapsamına alınan tezlerin tamamına YÖK Tez web sayfası üzerinden ulaşılabilmektedir. Bu kapsamda 37’si yüksek lisans, 3’ü doktora düzeyinde olmak üzere toplam 40 lisansüstü tez incelenmiştir.

Veri Toplama Süreci ve Analizi

Çalışmada Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezinde tam metin halinde ulaşılabilen veriler doküman analizi yöntemiyle toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle ayrıntılı olarak incelenerek değerlendirilmiştir. İçerik analizi yöntemi; önceden belirlenmiş kurallara dayanarak yapılan kodlamalarla bir metinde bulunan bazı kelimelerin, daraltılmış içerik kategorileri ile özetlendiği düzenli, tekrar edilebilir bir teknik olarak tanımlanmaktadır. Mevcut araştırma konusunun sınırlılıkları olabildiğince net bir şekilde belirlendikten sonra uygun temalar oluşturulmaktadır (Büyüköztürk vd., 2020). Bu çalışmada oluşturulan temalar; tezin türü, tezin yılı, tezin yapıldığı üniversite, tezin yapıldığı enstitü, tez danışmanının unvanı, tezlerde ele alınan değerler, araştırmanın yöntemi, tezin modeli, tezin örnekleme/çalışma grubu ve veri toplama araçları şeklinde belirlenmiştir. Belirlenen kategoriler çerçevesinde lisansüstü tezlerin içerik analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular, frekans değerleri hesaplanarak tablolar halinde verilmiştir.

BULGULAR

Belirlenen kategoriler çerçevesinde analiz edilen bulgular, tablolar halinde sırasıyla sunulmuştur.

Tablo 1. Tezlerin Türüne Göre Dağılımı

Tez Türü	Frekans (<i>f</i>)
Yüksek Lisans	37
Doktora	3
Toplam	40

Tablo 1’de okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili lisansüstü tezler, türüne göre gruplandırılmıştır. Buna göre 40 lisansüstü tez çalışmasının 37’sinin yüksek lisans, 3’ünün ise doktora alanında olduğu görülmektedir.

Okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Tezlerin Yıla Göre Dağılımı

Yıllar	Frekans (<i>f</i>)
2013	1
2014	2
2015	3
2016	1
2017	3
2018	12

2019	17
2020	1
Toplam	40

Tablo 2’ye göre son yıllarda okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili yazılan lisansüstü tez çalışmalarının arttığı görülmektedir. Ayrıca tezlerin en çok 2019 (17) ve 2018 (12) yıllarında hazırlandığı tespit edilmiştir. En az çalışmanın yapıldığı yıllar 2013, 2016 ve 2020 yılları olmuştur.

Okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Frekans (f)
Gazi Üniversitesi	6
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	3
Sabahattin Zaim Üniversitesi	3
Sakarya Üniversitesi	2
Orta Doğu ve Teknik Üniversitesi	2
Okan Üniversitesi	2
Dumlupınar Üniversitesi	2
Karabük Üniversitesi	2
Uludağ Üniversitesi	1
Çukurova Üniversitesi	1
Marmara Üniversitesi	1
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1
Selçuk Üniversitesi	1
İstanbul Üniversitesi	1
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1
Gaziantep Üniversitesi	1
Anadolu Üniversitesi	1
Pamukkale Üniversitesi	1
Sütçü İmam Üniversitesi	1
Siirt Üniversitesi	1
Trakya Üniversitesi	1
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1
Kırklareli Üniversitesi	1
Kafkas Üniversitesi	1
Toplam	38

Tablo 3’te okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarının 24 farklı üniversitede gerçekleştirildiği görülürken en çok çalışmanın Gazi Üniversitesi’nde (6) yapıldığı tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (3) ve

Sabahattin Zaim Üniversitesi (3) takip etmektedir. 16 üniversitede ise bu konuyla ilgili 1'er tane tez yazıldığı görülmektedir.

Okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin enstitülere göre dağılımları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı

Enstitü	Frekans (f)
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	18
Sosyal Bilimler Enstitüsü	17
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	5
Toplam	40

Tablo 4'te okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili ele alınan lisansüstü tezlerin 3 farklı enstitüde çalışıldığı, ayrıca bu tezlerin en fazla eğitim bilimleri enstitüsünde (18) yapıldığı görülmektedir. Bu enstitüyü sırasıyla, sosyal bilimler enstitüsü (17) ve sağlık bilimleri enstitüsü (5) takip etmektedir. 2013-2020 yılları arasında konu ile ilgili başka enstitülerde çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir.

Okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin danışman unvanına göre dağılımları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Tezlerin Danışman Unvanına Göre Dağılımı

Danışman Unvanı	Frekans (f)
Doktor Öğretim Üyesi	21
Doçent	11
Profesör	8
Toplam	40

Tablo 5'e bakıldığında, okul öncesinde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin en çok doktor öğretim üyesi (21), en az ise profesör (8) unvanına sahip danışmanlar tarafından yürütüldüğü görülmektedir.

Okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin ele alınan değerlere göre dağılımları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Tezlerde Ele Alınan Değerler

Ele Alınan Değerler	Frekans (f)	Ele Alınan Değerler	Frekans (f)
Saygı	33	Uyma	3
Sorumluluk	28	Güvenlik	3

Sevgi	25	İsraf etmeme/tasarruf	2
İş birliği	23	Özdenetim	2
Doğruluk/dürüstlük	18	Çalışkanlık	2
Yardımlaşma	16	Düzen	2
Hoşgörü	16	Özgürlük	2
Paylaşma	15	Başarı	2
Arkadaşlık/dostluk	12	Uyarılım	2
Nezaket	11	Çevre bilinci	2
Sabır	10	Keşfetme	1
Adalet	8	Şükretme	1
İyilik	7	Mütevazılık	1
Temizlik	6	Alçak gönüllülük	1
Özgüven	6	Güven	1
Mutluluk	5	Kurallara uyma	1
Barış	5	Birlik	1
Merhamet	5	Dayanışma	1
Vatanseverlik	4	Sportmenlik	1
Güç/güçlendirme	3	Azim	1
Cesaret	3	Vefa	1
Hazcılık	3	Güzel ahlak	1
Evrensellik	3	Eşitlik	1
Geleneksellik	3	Şiddete karşı olma	1
Özyönelim	3	Toplam	307

Tablo 6'ya bakıldığında, okul öncesi eğitim alanında değerler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerde 49 farklı değer ele alındığı görülmektedir. Tezlerde en çok saygı (33), sorumluluk (28), sevgi (25), iş birliği (23), doğruluk/dürüstlük (18) gibi değerler ele alınırken, vatanseverlik (4), cesaret (3), evrensellik (3), özgürlük (2), çalışkanlık (2), alçakgönüllülük (1), dayanışma (1), eşitlik (1) gibi değerlere daha az yer verildiği görülmektedir.

Okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin kullanılan araştırma türlerine göre dağılımları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Araştırma Yöntemi	Frekans (f)
Nicel	21
Nitel	16
Karma	3
Toplam	40

Tablo 7'ye göre tezlerde en çok nicel araştırma yöntemi (21) kullanıldığı görülmüştür. Nitel araştırma yöntemine (16) ise nicel araştırma yöntemine yakın sayıda yer verilmiş olup karma araştırma yönteminin (3) azlığı dikkat çekmiştir.

Okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin araştırma modellerine göre dağılımları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Tezlerin Araştırma Modellerine Göre Dağılımı

Araştırma Modelleri	Frekans (f)
İlişkisel Tarama Modeli	8
Tarama Modeli	7
Olgubilim (Fenomenoloji)	5
Ön Test-Son Test ve Kontrol Gruplu Deneysel Desen	4
Vaka (Durum) Çalışması/Örnek Olay İncelemesi	4
Literatür Taraması	2
Betimsel Tarama Modeli	2
Doküman İncelemesi	2
Temellendirilmiş Kuram Araştırması	1
Eylem (Aksiyon) Araştırması	1
Yarı Deneysel Desen	1
Kontrol Gruplu Ön Test-Son Test Yarı Deneysel Desen	1
Toplam	38

Tablo 8’de yer alan verilere bakıldığında, okul öncesi eğitimi alanında değerlerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerde en çok kullanılan araştırma yönteminin ilişkisel tarama modeli (8) olduğu, bu yöntemi sırasıyla tarama (7) ve olgubilim (fenomenoloji) (5) modellerinin takip ettiği görülmektedir. Bunun yanında temellendirilmiş kuram araştırması (1), eylem araştırması (1), yarı deneysel (1) gibi modellerin ise en az tercih edilen araştırma modelleri olduğu tespit edilmiştir.

Okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerde çalışılan örneklem/çalışma grubu türlerine göre dağılımları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Tezlerde Çalışılan Örneklem/Çalışma Grubu Türleri

Örneklem/Çalışma Grubu	Frekans (f)
Öğretmen	21
Öğrenci	18
Veli	16
Çizgi Film	2
Öğretmen Adayı	1
Okul İdarecileri	1
Program Geliştirme Uzmanı	1
Toplam	60

Tablo 9 incelendiğinde, ilgili tezlerde örneklem/çalışma grubu olarak en çok öğretmenlerin (21) tercih edildiği, en az ise öğretmen adayı (1), okul idarecileri (1) ve program geliştirme uzmanları (1) ile çalışıldığı görülmektedir.

Okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin kullanılan veri toplama araçlarına göre dağılımları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri Toplama Aracı	Frekans (f)
Ölçek	19
Görüşme	14
Gözlem	9
Dokümanlar	9
Anket	7
Araştırmacı Günlükleri	1
Toplam	59

Tablo 10’a göre, okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili yapılan tez çalışmalarında veri toplama aracı olarak en çok ölçeklerin (19) tercih edildiği görülmektedir. Ölçekleri sırasıyla görüşme (14), gözlem (9), dokümanlar (9) ve anket (7) takip etmektedir. Araştırmacı günlükleri (1) incelenen bu lisansüstü tezlerde en az tercih edilen veri toplama aracı olmuştur.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili 2013-2020 yılları arasında yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. İncelenen bu tezler yıl, üniversite, enstitü, danışman unvanı, ele alınan değerler, tez türü, araştırma yöntemi, araştırma modeli, örneklem/çalışma grubu türü ve veri toplama aracına göre değerlendirilmiştir. İncelenen 40 lisansüstü tezdten 37’sinin yüksek lisans, 3’ünün doktora tezi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, okul öncesinde değerler eğitiminin doktora tezlerinde yeterince çalışılmadığını göstermektedir. Lisansüstü tezlerin yıllara göre dengeli dağılım göstermediği ve en fazla lisansüstü tezin 2019 yılında yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

İncelenen tezlerin en çok Gazi Üniversitesi’nde hazırlandığı görülmüştür. Bu sonuca paralel olarak, Ağmaz ve Ergüleç (2020), Atıcı ve Kurtay (2020) ve Avar ve Ilıcan (2018)’in çalışmalarında Gazi Üniversitesi ilk sırada, bunun yanında Can-Yaşar ve Aral (2011), Kaytez ve Durualp (2014) tarafından yapılan tez çalışmalarında ise ikinci sırada yer almıştır. Bu durum, Gazi Üniversitesi’nin Türkiye’nin en eski ve köklü eğitim bilimleri enstitülerinden birine sahip olması ile açıklanabilir. Ayrıca tezlerin en çok eğitim bilimleri enstitülerinde

yapıldığı ve bu enstitüyü sırayla sosyal bilimler ve sağlık bilimleri enstitülerinin takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada ele alınan tezlerin en çok doktor öğretim üyesi unvanına sahip danışmanlar tarafından yürütüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda ilgili tezlerde en fazla saygı, sorumluluk, sevgi, iş birliği ve doğruluk/dürüstlük gibi değerlerin yer aldığı; buna karşın vefa ve sportmenlik gibi değerlere ise daha az yer verildiği çalışmanın bir başka sonucunu oluşturmaktadır. Bu sonuçlar, literatürde okul öncesi öğretmenleriyle yapılan çalışmalarda vurgulanan değerlerle paralellik göstermektedir. Öğretmenlerle yürütülen çalışmalarda (Erkuş, 2012; Kuzu-Jafari ve Demirel, 2019; Pekdoğan ve Korkmaz, 2017; Güzelyurt, 2020; Uzun ve Köse, 2017) çocuklara kazandırılması gereken ya da amaçlanan değerler arasında saygı, sevgi, hoşgörü, yardımseverlik, sorumluluk, dürüstlük ön plana çıkmıştır. Bunlara dayanarak okul öncesi alanında kazandırılmak istenen değerler konusunda belirli bir eğilimin var olduğunu, bu durumun hem öğretmenlerin görüşlerine hem de tezlere yansıdığını söylemek mümkündür.

İncelenen yüksek lisans ve doktora tezlerinin en fazla nicel araştırma yöntemleriyle yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Avar ve Ilıcan (2018), Şahin ve Bartan (2017) tarafından okul öncesi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği çalışmalarda, tezlerde daha çok nicel araştırma türünün tercih edildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte, nitel araştırma yaklaşımı ile nicel araştırma yaklaşımının tercih edilme sayısı bakımından aralarında büyük bir farklılık olmadığı sonucuna da ulaşılmıştır. Ayrıca incelenen lisansüstü tezlerde en fazla tercih edilen modelin deneysel olmayan nicel araştırmalar içerisinde yer alan ilişkisel tarama modeli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, Kiremit (2019) tarafından yapılan tez inceleme çalışmasının bulgularıyla örtüşmektedir. İlgili çalışmada lisansüstü tezlerin en çok ilişkisel tarama modelinde yapıldığı tespit edilmiştir.

İlgili tezler örneklem/çalışma gruplarına göre incelendiğinde, en fazla öğretmenler ile çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Değerler eğitiminin uygulayıcısı konumundaki öğretmenlerin bu tür çalışmalara dâhil edilmesi önem arz etmektedir. Çalışma grupları içerisinde öğretmenleri sırasıyla öğrenci ve veliler takip etmektedir. Ancak okul idarecileri ve öğretmen adayları ile yeterince çalışma yapılmaması dikkat çekicidir. Son olarak veri toplama araçlarına göre lisansüstü tezler değerlendirildiğinde; en fazla ölçek tekniğinin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun Kiremit (2019) ve Karlıdağ (2018) tarafından yapılan tez

inceleme çalışmalarının sonuçlarıyla örtüştüğünü söylemek mümkündür. İlgili çalışmalarda, tezlerde en çok ölçeklerden faydalandığına vurgu yapılmıştır.

ÖNERİLER

Toplumsal yaşamda değerlerin yaşaması, gelişmesi ve toplumu oluşturan bireyler tarafından benimsenmesi için erken yaşlardan itibaren verilmesi tavsiye edilen değerler eğitiminin (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017; Tahiroğlu ve Tay, 2020), okul öncesi dönemde daha fazla yer bulması ve bilimsel çalışmalara konu olması, ileride yapılacak program, etkinlik ve uygulama geliştirme çalışmalarıyla artış gösterecektir. Bu bağlamda tezler, okul öncesi dönemde değerler eğitiminin daha iyi anlaşılması ve yaygınlaşmasında ciddi katkılar sunacaktır. Bu kapsamda okul öncesi dönemde değerler konusunda yapılan lisansüstü tezlerin eğilimleri ve içeriklerini ortaya koyan bu çalışmanın sonuçlarına dayalı olarak araştırmacılara bazı önerilerde bulunmak gerekmektedir. Buna göre;

- Okul öncesi dönemde değerler konusunda doktora tezlerinin az olmasından dolayı doktora düzeyinde çalışmalara daha fazla odaklanması gerektiği,
- İncelenen lisansüstü tezlerden elde edilen sonuçlara göre okul öncesinde çevre bilinci, vefa, sportmenlik gibi değerlere az sayıda yer verildiği görülmüş olup bundan sonra yapılacak çalışmalarda bu değerlere daha fazla yer verilmesi,
- Okul öncesi dönemde değerler eğitimi konusunda farklı perspektiflerin ortaya konulması amacıyla okul idarecileri ve öğretmen adayları ile daha fazla çalışılması,
- Okul öncesi eğitimi alanında değerler ile ilgili lisansüstü tezlerde karma yöntemlerle yapılan çalışmalara daha fazla yer verilmesi,
- Araştırma modeli ve veri toplama araçları konusunda çeşitliliğin artırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağmaz, R. F. ve Ergüleç, F., (2020). Türkiye'de okul öncesi eğitiminde teknoloji kullanımı alanında araştırma eğilimleri: Lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, 14(31)*, 60-86. DOI: <https://doi.org/10.29329/mjer.2020.234.4>
- Ahi, B. ve Kıldan, A. O. (2013). Türkiye’de okul öncesi eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (2002-2011). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(27)*, 23-46.
- Aral, N. ve Kadan, G. (2018). 2013 Okul öncesi eğitim programının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 2(1)*, 113-131.
- Atabey, D. (2019). Lisansüstü tezler kapsamında okul öncesi değerler eğitimi ile ilgili hazırlanmış eğitim programlarına bir bakış. 2. *Uluslararası Temel Eğitim Kongresi*, 23-27 Ekim, Muğla, s. 1413-1419.
- Atıcı, V. O. ve Kurtay, A. (2020). Türkiye’de okul öncesinde duyu eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi. 7(6)*, 3420-3427.
- Avar, G. ve Ilıcan, S. (2018). Okul öncesi fen eğitimi alanında Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (2013-2017). *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. 6(71)*, 1-16. DOI: 10.16992/ASOS.13705
- Bakan, T. ve Şahin, H. (2018). Değerler eğitim programının anasınıfına devam eden çocukların değer kazanımı üzerine etkisinin çocuk görüşlerine göre incelenmesi. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 12*, 121-140.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1)*, 231-274.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Can-Yaşar, M. ve Aral, N. (2011). Türkiye’de okul öncesinde drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22), 70-90.
- Cengiz, Ş. ve Duran, E. (2017). Okul öncesi dönemine ait hikâye ve masallardaki değerlerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 42(191), 205-233. DOI: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2017.6945>
- Emiroğlu, B. (2017). Değerler eğitiminin gençlerin sağlıklı sosyalleşmelerine etkisi. *International Journal Of Eurasian Education And Culture*, 2(3), 115-126.
- Erkuş, S. (2012). *Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Gündüz, M., Aktepe, V., Uzunoğlu, H. ve Gündüz, D. (2017). Okul öncesi dönemdeki çocuklara eğitsel oyunlar yoluyla kazandırılan değerler. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 62-70. DOI: 10.21666/muefd.303856
- Güzelyurt, T. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 278-284.
- Kanak, M. ve Çelik, M. (2018). Türkiye’de duygusal istismar üzerine yazılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(27), 907-920. DOI: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.14363>
- Kaytez, N. ve Durualp, E. (2014). Türkiye’de okul öncesinde oyun ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 110-122.
- Karlıdağ, İ. (2018). Türkiye’de okul öncesi eğitimde yaratıcılık alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal*, 4(14), 456-462. DOI: 10.26449/sss.365.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.

- Kiremit, R. F. (2019). Türkiye’de okul öncesi eğitimde dil gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 159-174.
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2698-2720.
- Kurtdede-Fidan, N. (2015). Toplumsallaşma yolunda bir kaynak: Hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi. M. Gültekin (Ed.), *Hayat bilgisi öğretimi içinde* (ss. 249-270). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kuzu-Jafari, K. ve Demirel, M. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 13-35.
- Özdemir-Becerem, B. ve Bilgen, Z. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının değer algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Theory and Practice in Education*, 15(4), 363-379. DOI: 10.17244/eku.558989
- Pekdoğan, S. ve Korkmaz, H. İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 59-72.
- Sapsağlam, Ö. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarının çizdikleri resimler ve sözlü anlatımlarına göre incelenmesi: Sorumluluk değeri örneği. *Eğitim ve Bilim*, 42(189), 287-303. DOI: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2017.7002>
- Şahin, G. ve Bartan, M. (2017). Okul öncesi eğitim alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 60, 69-84. DOI: <http://dx.doi.org/10.30703/cije.581302>
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Tahiroğlu, M. ve Tay, B. (2020). Değerler ve değerler eğitimi. A. Namdar-Oğuz (Ed.), *İlkokulda drama ile değerler eğitimi uygulamaları içinde* (ss. 2-45). Ankara: Pegem.

- Topaç, N., Bardak, M., Kirişci, M. ve Mertoğlu, E. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının değer kavramlarını tanımlamalarının incelenmesi: Nitel bir çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(39), 447-487. DOI: <https://doi.org/10.34234/ded.720094>
- Ulusoy, K. (2019). *Karakter, değerler ve ahlak eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Uzun, M. ve Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338.
- Yaka, Ş., Yalçın, D. ve Denizli, E. (2014). Okul öncesi eğitimde verilecek öncelikli değerlere ilişkin veli görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(28), 169-192.
- Yılmaz, M. ve Yılmaz, Ö. (2017). Sınıf ve okul öncesi öğretmenlerinin değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 737-748.
- Yılmaz, M. M., Özen-Uyar, R. ve Dikici-Sığırtmaç, A. (2020). Okul öncesi fen eğitimi alanında yapılan çalışmaların tematik içerik analizi: 2015-2019 yılları arası. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(2), 553-589.